

SPECIFIKA ARBITRÁŽE V ANGLOAMERICKÉM PRÁVU

RADKA CHLEBCOVÁ - KARLA HÝBLOVÁ

Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Česká republika

Abstract in original language

Tento příspěvek se zabývá zvláštnostmi a postupy, s nimiž je možné se setkat v rozhodčím řízení, které se koná některé ze zemí angloamerického právního systému. Tudiž cílem tohoto příspěvku není provést vyčerpávající srovnání angloamerického a kontinentálního způsobu vedení rozhodčího řízení, ale vybrat několik zajímavých postupů, doktrín či přístupů, typických pro jednu či více zemí angloamerického právního systému.

Prvním takovýmto postupem zkoumaným v tomto příspěvku je tzv. „*special case*“, který se těšil značnému vlivu v anglickém právu a do dnešních dnů přetrval v právu irském. Umožňuje účastníkovi požadovat v kterékoliv fázi rozhodčího řízení, aby právní otázka byla rozhodnuta státním soudem. Protože uplatňování této procedury vyústilo v poměrně široké uplatňování kontrolních pravomocí ze strany státních soudů, byla podrobena kritice a nakonec z větší části opuštěna. Dnes může být rozhodčí nález napadnut co do právního posouzení věci na základě čl. 69 zákona o rozhodčím řízení z roku 1996, avšak pouze se souhlasem obou stran sporu nebo se svolením soudu.

Dalším kontroverzním tématem se zdá být řešení otázky, zda třetí osoba, která není smluvní stranou rozhodčí smlouvy, může být přesto účastníkem rozhodčího řízení. Mezi různými přístupy k řešení tohoto problému stojí a zmínku jeden, který je uplatňován soudy v USA – aplikace doktríny *estoppelu*. Důvodem, proč tato doktrína poutá pozornost je skutečnost, že v důsledku její aplikace třetí osoba nemusí souhlasit se svým účastenstvím v rozhodčím řízení; proto je rovněž označována za „alternativu ke konsenzu“.

V neposlední řadě tento příspěvek poukazuje na některá rozhodnutí soudů v USA, která odráží poněkud nekonvenční přístup k otázce uznání a výkonu rozhodčích nálezů dle NewYorské úmluvy. V důsledku spíše svérázného výkladu ustanovení úmluvy soud rozhodl, že aplikace procesní doktríny jako *forum non conveniens* může být důvodem pro odmítnutí výkonu jinak vykonatelného rozhodčího nálezu. V jiných případech zase soudy došly k závěru, že nemají osobní příslušnost ve vztahu k cizímu účastníkovi a z tohoto důvodu odmítly nařídít výkon rozhodčího nálezu. V obou těchto nastíněných případech se odůvodnění zdá být ve světle úmluvy poměrně sporné.

Key words in original language

Rozhodčí řízení; special case; estoppel; třetí osoba; výkon rozhodčího nálezu; New Yorská úmluva.

Abstract

This paper focuses on some specific features and procedures we may be faced with in arbitration, which takes place in one of the Common law countries. Therefore the purpose of this paper is not to provide an exhaustive comparison of Continental and Common law arbitration, but to pick up some interesting procedures, doctrines and approaches, typical for one or more Common law countries.

The first such a procedure examined in this paper is so called „*special case*“, which used to be influential in English law and still survives in Irish law. This procedure enables any party to request at any stage of an arbitration proceeding the matter of law to be decided by the state court. Because this procedure resulted in extensive control of the state courts over the arbitration, it was criticized and in English law mostly abandoned. Nowadays, the arbitration award may be challenged by an appeal to the court of law on a question of law on conditions stated in the section 69 of the Arbitration Act 1996, but only with the agreement of both parties to the proceedings or with a leave of the court.

Another controversial topic seems to be whether the third party, which is not a party (signatory) of the arbitration agreement, may nevertheless be bound to arbitrate. Among different approaches to this problem there is one taken by the US courts that should be considered - application of the doctrine of *estoppel*. The reason, why this doctrine draws attention, is that as a result of its application the third party does not have to agree to be a party to the arbitration; therefore it is also described as an „alternative to consent“.

Last but not least, this paper points to some decisions of US courts which reflect the unconventional practice in connection with recognition and enforcement of foreign award in accordance with the New York Convention. Due to rather original interpretation of the provisions of the Convention the US court came to conclusion, that the procedural doctrines such as *forum non conveniens* are permissible ground for non-enforcement of otherwise valid New York Convention awards. In other cases, the courts concluded that they lacked the personal jurisdiction over the foreign respondent, and thus could not enforce the award. Both reasonings seem to be in the light of the Convention quite disputable.

Key words

Arbitration; special case; estoppel; non-signatories; enforcement of award; New York Convention.

1. Úvod

Není pochyb o tom, že rozhodčí řízení je do značné míry utvářeno procesními normami státu, v němž se koná. Právní regulace v jednotlivých právních řádech se pak liší v tom, do jaké míry či zda vůbec přenechává určení těchto norem autonomii vůle účastníků rozhodčího řízení, nebo diskreci samotných rozhodců. Rozdílný je taktéž rozsah kontrolních pravomocí soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení. Nemalý vliv na tyto

otázky má rovněž okolnost, zda se stát hlásí ke kontinentální či angloamerické právní tradici.

V rámci tohoto příspěvku, v němž je věnována pozornost rozhodčímu řízení v angloamerickém právu, jsou rozebrány tři zajímavé situace, s nimiž je možné se setkat ať již v rámci rozhodčího řízení samotného, či posléze ve fázi přezkumu či dokonce uznání cizího rozhodčího nálezu, a to v právu anglickém a v právu USA – jde o tzv. *special case procedure* uplatňovanou v právu anglickém, otázku založení účastenství v rozhodčím řízení na základě doktríny *estoppelu* v právu USA a konečně problematiku aplikace tuzemských procesních norem při uznání cizího rozhodčího nálezu před soudy v USA.

2. Tzv. *Special case procedure*

Rozhodčí řízení ve Velké Británii je historicky založeno na silné kontrolní moci anglických soudů ve vztahu k soudům rozhodčím a rozhodčímu řízení. Na rozdíl od řady jiných zemí, které se snaží rozhodčí řízení chápat jako plnohodnotnou alternativu soudního řízení, bylo a částečně stále ještě je rozhodčí řízení ve Velké Británii spíše tolerovanou a pečlivě kontrolovanou možností „nižšího řádu“.

2.1 Historický vývoj:

Dle zákona o rozhodčím řízení z roku 1950 neměli rozhodci výlučnou pravomoc. Strana mohla v každém okamžiku žádat, aby byla právní otázka týkající se merita sporu předložena státnímu soudu (*special case*), jenž o ní rozhodl rozsudkem. Vyloučení této možnosti ve smlouvě stran bylo v rozporu s veřejným pořádkem. Došlo tak k rozdělení pravomoci mezi soudy a rozhodce. Bylo nicméně často kritizováno, neboť vedlo k častému zneužití a prodlužování rozhodčího řízení. Soudy byly dle rozhodčího zákona z roku 1950 oprávněny zrušit rozhodčí nálezy pro chyby v právních i faktických otázkách. Strach rozhodců ze zrušení rozhodčího nálezu se projevil tím, že rozhodci přestali rozhodčí nálezy odůvodňovat a odůvodnění bylo raději včleněno do zvláštního dokumentu.^[1]

V roce 1979 byla zrušena možnost *special case* postupu v průběhu samotného rozhodčího řízení. Nadále mohl rozhodčí nálezy z hlediska případných právních vad přezkoumávat pouze High Court. Obrátit se na High Court bylo nově možné až po vydání rozhodčího nálezu. Bylo na uvážení High Court, zda odvolání povolí a projedná. Běžně se tak činilo pouze tehdy, pokud právní otázka měla vzhledem ke všem okolnostem případu zásadní význam pro rozhodnutí ve věci a mohla podstatně ovlivnit práva a povinnosti stran. Možnost odvolání mohla být nově vyloučena ujednáním stran ve smlouvě. Aby bylo odvolání efektivní, mohl High Court po rozhodčím soudu požadovat dodání odůvodnění rozhodčího nálezu. Postupně se tak vydávání rozhodčího nálezu s odůvodněním stávalo běžné. Omezení silné kontrolní pravomoci státních soudů vůči rozhodčímu řízení přinesl až zákon o rozhodčím řízení z roku 1996.^[2]

2.2 Stávající podoba tzv. *special case procedure*:

Special case procedure je v současné době upravena v § 69 Arbitration Act 1996. Navazuje na právní úpravu obsaženou v Arbitration Act 1979. Ačkoli se v průběhu přípravy Arbitration Act 1996 se ozvaly hlasy, které navrhovaly úplné zrušení *Special case procedure* [3], rozhodl se nakonec Poradní výbor pro nový zákon o rozhodčím řízení (Departmental Advisory Committee) tento postup zachovat. Ve srovnání s dřívějšími úpravami však došlo k omezení *Special case procedure* pouze na právní otázky. [4]

Předpoklady pro uplatnění *special case procedure*:

- Strany se dovolávají právní otázky, která
- Vyvstala přímo z platného rozhodčího nálezů
- Strany možnost odvolání se k státnímu soudu nevyloučily
- Strany vyčerpaly veškeré opravné prostředky v rámci rozhodčího řízení
- Strany se na *special case* postupu v konkrétním případě shodnout nebo soud *special case* postup povolí.

Angloamerické právní systémy striktně rozlišují mezi otázkami právními a otázkami skutkového stavu. Odvolání dle § 69 Arbitration Act 1996 je možné podat pouze tehdy, pokud se jedná o právní otázku. Právní otázka přitom musí vyvstat přímo z platného rozhodčího nálezů a nikoli např. z mezitímního rozhodčího nálezů.

Z rozhodnutí ve věci *Fence Gate Ltd v NEL Construction Ltd* vyplynulo, že právní otázky v rámci rozhodčího a v rámci soudního řízení není vždy to samé. [5] První otázka se obecně týká interpretace právního předpisu, právních principů nebo např. smluvních ustanovení. Jestliže byla rozhodům dána jistá diskreční pravomoc, rozhodci ji mají řádně vykonat a respektovat její meze. Pokud je sporné, zda ji rozhodci svým jednáním překročili, jedná se v souladu s tímto rozhodnutím o právní otázku, neboť se to dotýká samotné pravomoci rozhodců a toho, zda rozhodci postupovali v souladu s právem.

První otázkou naopak není, pokud se rozhodčím nálezem rozhodne o paušalizované náhradě škody a skutečná škoda je poté mnohem vyšší. Plyne to z rozhodnutí ve věci *BMBF (No 12) Ltd v Harland and Wolf Shipbuilding and Heavy Industries Ltd*, kde rozhodlo o náhradě škody, jejíž výše by byla založena na předpokládávané výši škody [6]. Skutečnost, že skutečná výše škody byla později vyšší, nebyla dostačující jako důvod pro podání odvolání k státnímu soudu.

Zatímco dle dřívější právní úpravy bylo možné podat odvolání k státnímu soudu i tehdy, pokud se strany domnívaly, že rozhodci neměli pro vydání

rozhodčího nálezu dostatek důkazů, byla tato možnost v Arbitration Act 1996 zrušena. Pokud by však rozhodci rozhodli zcela bez důkazů, je odvolání i nadále možné.

Pokud je rozhodným právem pro řešení sporu jiné právo než anglické, je nutné respektovat, že anglické právo považuje rozdělení otázek na skutkové a právní v souladu s jiným prvním řádem za otázku skutkovou. Odvolání dle § 69 proto v tomto případě, kdy je rozhodným právem právní řád jiného státu nepřichází do úvahy.^[7] I když anglické právo vychází z předpokladu, že cizí právo je shodné jako právo anglické, dokud není prokázán opak, neznamená to, že by se v konkrétním případě aplikovalo anglické právo a že by byla otevřena možnost podat odvolání. Toto bylo rozhodnuto mimo jiné ve věci *Reliance Industries Ltd v Enron Oil and Gas India Ltd and oil and Gas Natural Corp*, kde se strany dohodly na tom, že rozhodným právem bude právo indické. Rozhodčí soud použil při rozhodnutí principy anglického stavebního práva, které jsou stejné, jako principy indického stavebního práva. Aplikoval tak nikoli anglické právo, ale právo indické a možnost odvolání byla vyloučena.

Ze znění čl. 69 Arbitration Act 1996 je zřejmé, že toto ustanovení není kogentním („nedohodnou-li se strany jinak...“). Smluvní strany tedy mohou přímo do textu rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky zakotvit, že vylučují možnost odvolání se k státnímu soudu. Vedle možnosti výslovného vyloučení možnosti odvolání se je také možné, že k tomuto vyloučení dojde pomocí odkazu na pravidla některého stálého rozhodčího soudu. Pokud strany sice možnost *Special case procedure* výslovně nevyloučí, ale odvolají se v rozhodčí smlouvě například na ICC pravidla, která silně limitují možnost státního soudu přezkoumat rozhodčí nález, považuje se to také za „jinou dohodu stran“ a tedy vyloučení možnosti soudního přezkumu. Podobně bude působit také dohoda stran o tom, že rozhodčí soud může vydat nález bez odůvodnění.

Předtím, než se strany přistoupí k podání odvolání do rozhodčího nálezu, je nutné, aby byly vyčerpány všechny opravné prostředky dostupné v rámci rozhodčího řízení. Odvolání je možné podat pouze ve lhůtě 28 dní po vydání rozhodčího nálezu nebo poté, kdy se strana dozvěděla o výsledku řízení o opravném prostředku v rámci rozhodčího řízení.

V konkrétním případě je pro využití možnost *special case* dále nutné, aby se strany buď na tomto postupu shodly, nebo pokud se neshodnou, aby je soud povolil. Dohoda stran může být učiněna buď společně se sepsáním rozhodčí dohody, nebo později po vzniku sporu. V případě, že se strany nedohodnou a že *special case procedure* není již vyloučena zněním rozhodčí dohody, je možné se obrátit na soud a požádat je o povolení podat odvolání. Soud souhlasí vydá, pokud^[8]:

- Posouzení právní otázky je takového charakteru, že se může podstatně dotknout práv stran sporu

- Jedná se o otázku, o níž měl rozhodčí soud rozhodnout
- Je to vhodné s ohledem na všechny okolnosti případu a
- Na základě skutkového dokazování je
 - rozhodčí nález je evidentně špatný nebo
 - o něm existují odůvodněné pochybnosti a současně je dán veřejný zájem na řádném rozhodnutí.

Bude-li možnost odvolání povolena, může soud rozhodčí nález potvrdit, změnit, v celém rozsahu nebo v části zrušit, popřípadě vrátit rozhodčímu soudu k novému rozhodnutí. V posledním případě by rozhodčí soud měl rozhodnout ve světle toho, jak rozhodl státní soud v rámci odvolacího řízení. Možnost zrušení rozhodčího nálezu je považována za krajní řešení.

Rozhodnutí soudu o odvolání proti rozhodčímu nálezu je rozhodnutím soudu prvního stupně, proti kterému lze podat klasické odvolání.[\[9\]](#)

3. Estoppel jako podklad pro účastenství v rozhodčím řízení

3.1 Obecné úvahy k *estoppelu*

V této části tento příspěvek konfrontuje ustálenou představu o tom, že rozhodčí řízení spočívá na konsenzu, když uzavřením smlouvy se její smluvní strany vzdávají svého práva, aby věc byla projednána u příslušného soudu. Realitou však je, že v rozhodčím řízení jsou často projednávány spory mezi právníckými osobami či jednotlivci, jež nikdy rozhodčí smlouvu neuzavřeli. Na jedné straně tak právo klade často rozličné požadavky na rozhodčí smlouvu, avšak na druhé straně v okamžiku, kdy jsou tyto jednou splněny, může vzniknout otázka, kdo je skutečnou stranou této smlouvy, a tedy i účastníkem rozhodčího řízení.[\[10\]](#) Tento jev se v terminologii kontinentálního právního systému označuje jako „rozšiřování“ rozhodčí smlouvy, v rámci angloamerického právního systému se pak spíše hovoří o „zapojování třetích osob, které smlouvu nepodepsaly“.[\[11\]](#) Na tyto situace však právo často vůbec nepamatuje, a tudíž ani neobsahuje žádné směrnice k jejich řešení. Rozhodci jsou pak postaveni před otázku, na základě jakého práva, popřípadě pravidla chování, takovou situaci řešit. Někdy je odpověď nalezena v národním právu, jindy se rozhodci obracejí k obecnějším zdrojům pravidel jako je *lex marcatoria*, dobrá víra či obdobné principy.[\[12\]](#) Proto řešení této otázky vnáší prvek nejistoty do mezinárodního rozhodčího řízení.

Zvláštní pozornost si pak zaslouží jedna z doktrín, které se v této souvislosti aplikují před soudy v USA, a to *estoppel*. Podstatnou zvláštností aplikace *estoppelu* je skutečnost, že třetí osoba vůbec nemusí vyjádřit svůj souhlas s účastenstvím v rozhodčím řízení, někdy proto bývá tato doktrína popisována jako alternativa ke konsenzu. V rámci angloamerického práva se *estoppel* uplatňuje v řadě oblastí práva, v nichž plní jednu základní funkci – zabráňuje účastníkovi dovolat se práv či nároků, které by jinak měl vůči

druhé straně, když v návaznosti na vlastní chování tohoto účastníka by bylo přiznání těchto práv v rozporu s ekvitou.

3.2 Rozhodovací praxe soudů USA

V rozhodnutí *International paper*[\[13\]](#) je pak objasněno, jak může být *estoppel* použit v kontextu rozhodčího řízení. V uvedeném rozhodnutí bylo judikováno, že na základě *estoppelu* strana sporu nemůže namítat, že okolnost, že nepodepsala písemnou smlouvu, která obsahuje rozhodčí doložku, způsobuje nepoužitelnost této doložky, pokud se zároveň dovolává uplatnění jiných ustanovení této smlouvy ve svůj prospěch. Jinými slovy se tedy účastník nemůže odmítnout podrobit rozhodčímu řízení dle rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě, na základě níž tento účastník získává určitý přímý prospěch.

Obdobně byl *estoppel* aplikován rovněž v případě *Fluor Daniel Intercontinental, Inc.*[\[14\]](#), v němž byl řešen spor dvou koncernů, které spolupracovaly na výstavbě elektrárny v Saudské Arábii. Některé dílčí společnosti z těchto koncernů mezi sebou uzavřely smlouvy obsahující rozhodčí doložky, zatímco jiné uzavřely smlouvy bez rozhodčích doložek. S tvrzením, že při uzavírání smlouvy byly uvedeny v omyl, se některé ze společností obrátily na soud se svým nárokem na náhradu škody, který však uplatňovaly vůči dceřiným společnostem společností, jež podepsaly předmětné smlouvy. Soud nařídil, aby věc byla projednána v rozhodčím řízení, a to s odůvodněním, že strany se na jedné straně nemohou dovolávat určité smlouvy v případě, kdy je jim ku prospěchu, a na druhé straně zavrhnout tuto smlouvu i s rozhodčí doložkou, pokud se domnívají, že je pro ně nevýhodná.

Dále pak v případě *Southern Illinois Beverage*[\[15\]](#) byl rozhodován spor vyplývající z distributorských vztahů. Rozhodčí doložka byla obsažena v hlavní distributorské smlouvě, avšak ne v navazující sub-distributorské smlouvě. Na základě tvrzeného vadného ukončení hlavní distributorské smlouvy podal „sub-distributor“ žalobu k soudu proti výrobcí. Soud však nařídil, aby věc byla projednána v rozhodčím řízení, a to i přesto, že sub-distributorská smlouva neobsahovala rozhodčí doložku, a to opět v návaznosti na aplikaci *estoppelu*.

Konečně v rámci rozhodování případu *Grigson*[\[16\]](#) byl judikován druhý způsob aplikace *estoppelu*, a to za podmínky, že účastník smlouvy, která obsahuje rozhodčí doložku, uplatní nároky z důvodu tvrzeného protiprávního jednání třetí osoby a jednoho či více účastníků předmětné smlouvy a jednání těchto osob je přitom významně propojené a závislé. Pak se stává účastníkem rozhodčího řízení rovněž třetí osoba, byť nebyla účastníkem původní smlouvy.

Nicméně závěr uvedený v tomto rozhodnutí, ač byl potvrzen v dalších rozhodnutích jako *Hill*[\[17\]](#) a *Westmoreland*[\[18\]](#), není přijímán zcela jednoznačně, zejména v akademických kruzích, neboť opouští tradiční požadavky spojené s aplikací *estopellu*, tedy uvedení v omyl a zároveň důvěra v jednání druhé strany pokud jde o účastníka, který se *estopellu* dovolává.

4. Uznání cizího rozhodčího nálezu před soudy v USA

4.1 Právní regulace problematiky uznání rozhodčích nálezů

Rozhodčí a soudní řízení nejsou rovnými partnery, což se mimo jiné projevuje též ve fázi uznání a výkonu rozhodčího nálezu, kde se rozhodčí řízení bez asistence soudů neobejde. V rámci práva USA jsou tyto pomocné funkce soudů zakotveny v federálním zákonu o rozhodčím řízení z roku 1925 (*Federal Arbitration Act*, dále jen „FAA“). Mimo formálního stanovení právního rámce pro rozhodčí řízení však vždy bylo poukazováno na potřebu, aby právní rámec byl spolehlivý, což především znamenalo nutnost zajištění konzistentní a jednotné interpretace zákonných ustanovení vztahujících se k rozhodčímu řízení. Dosažení tohoto cíle se však značně zkomplikovalo v okamžiku, kdy USA přistoupily k Úmluvě o uznání a výkonu rozhodčích nálezů z 10.června 1958 (dále jen „Úmluva“), neboť zde vznikly dva rozdílné právní režimy, domácí a mezinárodní, dopadající na rozhodčí řízení[19]. Touto problematikou se soud zabýval v případě *Lloyd's London*[20] v němž vyjádřil závěr, že Úmluva i implementující federální legislativa vyjadřují jasný federální zájem na tom, aby pravidla, na základě nichž jsou rozhodčí smlouvy vykonatelné, byla jednotná; tento požadavek na jednotnost v těchto otázkách ukazuje na mimořádný zájem federální vlády na tom, aby její smluvní povinnost zajistit vynutitelnost rozhodčích smluv, které spadají pod Úmluvu, našla svůj odraz ve spolehlivé a konzistentní interpretaci národních soudů. Realita je nicméně taková, že vztah mezinárodní úpravy obsažené v Úmluvě a národního práva je značně problematický, když výsledky jednotlivých střetů mohou být přinejmenším překvapivé, jak bude demonstrováno níže na několika soudních rozhodnutích vztahujících se k problematice uznání a výkonu rozhodčích nálezů.

V souvislosti s výkonem rozhodčích nálezů funguje Úmluva na principu „plné důvěry“, povinnost uznat rozhodčí náleze je omezena pouze důvody taxativně vymezenými v čl. V. Ustanovení čl. III Úmluvy pak konkrétně stanoví následující:

Každý smluvní stát uzná rozhodčí náleze za závazný a povolí jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde je náleze uplatňován, za podmínek stanovených v následujících člancích. Pro uznání rozhodčích nálezů, na něž se vztahuje Úmluva, nebudou stanoveny podstatně tíživější podmínky nebo vyšší soudní poplatky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon rozhodčích nálezů místních (národních).

Z uvedené formulace mimo jiné vyplývá, že uznání se provádí podle procesních norem státu, v němž je žádáno o uznání rozhodčího nálezu. Mezi tyto normy se pravidelně řadí rovněž pravidla upravující příslušnost soudů.

Otázkou je, do jaké míry tyto procesní normy mohou mít vliv na uznání jinak vykonatelného rozhodčího nálezu.

K implementaci Úmluvy do národního práva došlo v části 9 kapitoly druhé U.S.Code prostřednictvím čl. 201, přičemž čl. 202 až 208 obsahují „prováděcí“ ustanovení k Úmluvě. Otázka uznání a výkonu rozhodčích nálezů je pak zakotvena v čl. 207 Úmluvy, a to následovně[21]:

Ve lhůtě do tří let od vydání rozhodčího nálezu, na nějž se vztahuje Úmluva, může jakýkoliv účastník rozhodčího řízení požádat u soudu, který je příslušný dle této kapitoly, o uznání rozhodčího nálezu proti jakémukoliv jinému účastníkovi tohoto rozhodčího řízení. Soud uzná tento rozhodčí nález, pokud zde není důvod pro odmítnutí nebo odklad uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu, který vyplývá z uvedené Úmluvy.

Možnost žádat uznání rozhodčího nálezu je tedy omezeno lhůtou tří let ode dne, kdy byl rozhodčí nález vydán. V této souvislosti je nutno podotknout, že v souladu s ustanovením čl. 9 FAA podléhají rovněž domácí rozhodčí nálezy zvláštní proceduře uznání, a to dokonce ve lhůtě pouze jednoho roku ode dne vydání rozhodčího nálezu[22], nejde tedy o pravidlo, které by zatěžovalo pouze rozhodčí nálezy cizí. Dále je v citovaném ustanovení obsažen výslovný příkaz uznat rozhodčí nález, pokud zde není důvod pro odmítnutí stanovený v Úmluvě. Přesto budou níže uvedena tři rozhodnutí soudů USA, v nichž byl tento příkaz porušen.

4.2 *Base Metal*[23]

V tomto případě šlo o spor společnosti zabývající se obchodem s materiály, které se používají k výrobě hliníku, a výrobcem hliníku. Rozhodčí řízení se konalo v Rusku a byl vydán rozhodčí nález, který ukládal výrobcí hliníku plnit druhé společnosti částku 12 milionů dolarů. Oprávněná strana pak žádala o uznání a výkon tohoto rozhodčího nálezu v USA, neboť se chtěla hojit na zásilce hliníkových plechů, která měla dorazit do Baltimoru.

Žádost o uznání rozhodčího nálezu však byla zamítnuta z důvodu nedostatku osobní příslušnosti, neboť jediným kontaktem mezi forem a dlužníkem byla tato jediná dodávka hliníku, přičemž tato dodávka nijak nesouvisela se sporem, jenž byl předmětem rozhodčího řízení. Soud mimo to uvedl, že prohlásit svou příslušnost v této záležitosti by bylo nepřiměřené. Konkrétně pak uvedl: „proč by měly být omezené zdroje federálních soudů vynaloženy na rozhodování sporu mezi dvěma cizími společnostmi s minimálním nebo žádným vztahem k naší zemi.“

Odvolací soud pak judikoval, že rozhodčí nálezy spadající pod Úmluvu mohou být vykonány vůči účastníkům, kteří mají alespoň minimální kontakty s forem, jinak by se řízení mohlo dostat do rozporu s tradičním pojetím spravedlnosti a férovosti. Odvolací soud pak dále potvrdil, že pouhá přítomnost zadržného majetku v Marylandu nezakládá příslušnost, pokud zde není žádný vztah mezi majetkem a předmětem řízení.

4.3 *Glencore Grain*[\[24\]](#)

Holandská společnost se domáhala uznání rozhodčího nálezu, který spadal pod Úmluvu a byl vydán v Anglii, proti indickému vývozci rýže. I když byly předloženy důkazy o tom, že indická společnost příležitostně obchodovala s obchodníky z Kalifornie, dokonce tam působil i její obchodní zástupce, neměla v Kalifornii žádný majetek v době, kdy byla žádost podána, proto byla tato žádost zamítnuta. Bylo nicméně judikováno, že výsledek mohl být odlišný, pokud by dlužník měl majetek ve státě fora, a to bez ohledu na to, zda se tento majetek vztahoval k předmětu sporu či nikoliv. V tomto ohledu tedy bylo rozhodnutí *Base Metal* překonáno. I odvolací soud nicméně bez dalšího odmítl, že by mohl být příslušný k rozhodování o uznání i přesto, že zde není žádný majetek ve státě fora.

4.4 *Monegasque*[\[25\]](#)

I v tomto případě byla odmítnuta žádost o uznání rozhodčího nálezu, avšak z odlišných důvodů, než v předchozích případech. Společnost vstoupila do práv proti ukrajinské právnické osobě s názvem Naftogaz, která byla prakticky nástrojem v rukou ukrajinské vlády (ta však nebyla stranou rozhodčí smlouvy). Vystala pak otázka, zda Ukrajina může být povinna plnit na základě tohoto rozhodčího nálezu, a to z důvodu, že předmětnou osobu fakticky ovládá a řídí. Soud měl v tomto případě za to, že bude lépe, když tuto otázku rozhodnou ukrajinské soudy, a žádosti nevyhověl na základě aplikace doktríny *forum non conveniens*.

Odvolací soud pak toto rozhodnutí potvrdil s odůvodněním, že ukrajinské soudy jsou nejen adekvátním forem pro řešení vztahu ovládnutí, ale rovněž Ukrajina má mnohem více než USA zájem na řešení otázky výkonu tohoto rozhodčího nálezu.

Pokud jde o přípustnost aplikace samotné doktríny *forum non conveniens*, soud došel k závěru, že použití této doktríny je možné a dovolené, neboť pokud jde o aplikaci procesních pravidel, jediné omezení obsažené v Úmluvě je podmínka, aby procesní pravidla použitá v případě cizích rozhodčích nálezů nebudou podstatně nevýhodnější než ty aplikované na domácí nálezy. Bylo pak poukázáno, že ve vztahu k domácím nálezům se tato doktrína rovněž použije, podmínky pro uznání v obou případech jsou tedy rovnocenné.

4.5 Několik úvah k rozhodovací praxi soudů

Je nutné podotknout, že všechna tři uvedená rozhodnutí vyvolala značné překvapení v odborné veřejnosti spíše zvyklé na politiku „pro-výkon“ rozhodčích nálezů. Samotný výklad čl. III Úmluvy provedený v rámci těchto rozhodnutí jde proti smyslu Úmluvy, neboť toto ustanovení se evidentně týká formy nařízení výkonu rozhodčího nálezu, nemá však stanovit další podmínky pro nařízení výkonu, které fakticky představují procesní překážky k jeho dosažení. Nelze však říci, že by tento přístup soudů v USA byl vnímán jednoznačně negativně. Důvodem je skutečnost, alespoň

pokud jde o první dva popsané případy, že zde dochází k interakci mezi Úmluvou a jejími implementačními ustanoveními na straně jedné a Ústavou Spojených států amerických na straně druhé. Pokud pak vezmeme v úvahu čistě hledisko národního práva, ústava stojí nad mezinárodními smlouvami. Na jedné straně tak jsou soudy v USA povinny, pokud to je možné, zabránit tomu, aby se USA dostaly do rozporu se závazky vyplývajícími z mezinárodních smluv, avšak zároveň jsou bez dalšího povinny rozhodovat v souladu s ústavou. Ústava pak zakotvuje pravidlo, podle kterého je zakázáno, aby kdokoliv byl zbaven majetku bez „řádného procesu“ (*due process of law*). V kontextu civilního řízení je pak toto pravidlo vykládáno Nejvyšším soudem Spojených států tak, že před soudy USA mohou být rozhodovány spory, týkající se práv cizího žalovaného, pouze pokud má tento žalovaný alespoň „minimální kontakty“ s forem, takže řízení není v rozporu s tradičním pojetím spravedlnosti a férovosti; i když soud zjistí, že zde jsou minimální kontakty s forem, v souladu s pravidlem „řádného procesu“ musí být výkon jurisdikce nad žalovaným přiměřený.^[26]

Uvedený výklad je snadno akceptovatelný v případě meritorního rozhodování sporů, jak však bylo konstatováno v případě *Int'l Standard Elec. Corp.*^[27] řízení o uznání není prvotní řízení, ale svou povahou se spíše blíží řízení vykonávacímu po vydání rozhodnutí. Sám Nejvyšší soud pak jasně rozlišuje mezi předpoklady pro stanovení příslušnosti soudů pokud jde o řízení o meritu sporu na straně jedné a o řízení o výkonu rozhodnutí vydaného kompetentním forem na straně druhé.^[28] Výše uvedená rozhodnutí nicméně dokládají, že do rozhodovací praxe související s uznáním rozhodčích nálezů toto rozlišování zatím neproniklo.

Jako ještě kontroverznější se pak jeví aplikace doktríny *forum non conveniens* v třetím předestřenému případě, neboť tato doktrína nespočívá na ústavním základě. Podstatou této doktríny je zkoumání soudu, pravidelně na návrh některého z účastníků řízení, zda zde existuje vhodnější alternativní forum. Je-li existence takového fora zjištěna, soud posuzuje soukromé i veřejné zájmy, aby pak určil, které forum je vhodnější k řešení dané otázky. Nicméně v případě, že soud vysloví svou nepřislusnost, nejde o definitivní odmítnutí uznání rozhodčího nálezu – pokud by se totiž cizí soud odmítl záležitostí zabývat, znamenalo by to, že alternativní forum neexistuje, a žadatel by pak musel opětovně žádat o uznání před soudy v USA.^[29]

Všechny tři uvedené případy je však nutno posuzovat ve světle výše citovaného ustanovení čl. 207 U.S.C., který stanoví tříletou lhůtu k podání žádosti o uznání rozhodčího nálezu. Reálným a fatálním důsledkem odmítnutí příslušnosti ať již z důvodu nedostatku osobní příslušnosti, či aplikace *forum non conveniens doctrine*, je pak nemožnost žádat o výkon rozhodčího nálezu po uplynutí této lhůty, a to i v případě, že později se objeví ve státě fora majetek, nebo bude zjištěno, že alternativní forum neexistuje. Dalším neméně závažným důsledkem je pak skutečnost, že ve vztahu k předmětu rozhodčího řízení v případě neuznání rozhodčího nálezu nevzniká překážka věci rozsouzené.

5. Závěr

Závěrem nezbyvá než opětovně poukázat na význam procesních norem fora, a to jak pokud jde o průběh rozhodčího řízení samotného, tak i pokud jde o realizaci kontrolních pravomocí soudů nebo později též problematiku uznání rozhodčího nálezu.

Výše nastínění situace mohou být pro účastníky rozhodčího řízení mnohdy spíše nepříjemným překvapením, kterým nelze předejít jinak než důkladným zvážením umístění fora už při sjednávání rozhodčí smlouvy, a to i s ohledem na předpokládané místo výkonu rozhodčího nálezu. Ukazují, že tyto otázky není radno podceňovat a představují pouze několik z mnoha dobrých důvodů, proč je vhodné se o procesních normách fora, popřípadě předpokládaného místa výkonu rozhodčího nálezu důkladně a v dostatečném předstihu, nejlépe však před uzavřením rozhodčí smlouvy, informovat.

[1] Chlebcová, R., Odras doktrín rozhodčího řízení v národní legislativě. In: Dny práva – 2009 – Days od Law: the Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009.

[2] Sanders, P., Quo Vadis Arbitration? The Hague: Kluwer Law International, 1999, p. 27 an.

[3] Důvodem kritiky byla skutečnost, že *Special case procedure* je v rozporu s principem autonomie vůle, je zdrojem dalších nákladů na řešení sporu a vede k neefektivnosti. Srov. Tweeddale, A., Tweeddale, K., Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice. US: Oxford University Press, 2007, p. 798 an.

[4] Dle názoru Poradního výboru pro nový zákon o rozhodčím řízení je zachování omezené možnosti odvolání v souladu se skutečností, že se strany rozhodly řešit spor před rozhodčím soudem a nikoli před soudem stálým. Strany se tak dohodly, že právo má být řádně aplikováno rozhodčím soudem, s tím důsledkem, že pokud se takto nestane, rozhodčí soud nedospěl k výsledku předvídanému rozhodčí smlouvu. Srov. Tweeddale, A., Tweeddale, K., Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice. US: Oxford University Press, 2007, p. 798 an.

[5] Tweeddale, A., Tweeddale, K., Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice. US: Oxford University Press, 2007, p. 803 an.

[6] typické pro angloamerické pojetí náhrady škody, kdy se strany dohodnou ve smlouvě na paušalizované náhradě škody (tzv. *preestimated amount of damages*)

[7] Tweeddale, A., Tweeddale, K., Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice. US: Oxford University Press, 2007, p. 800 an.

[8] Srov. § 69 odst. 3 Arbitration Act 1996.

- [9] Srov. § 69 odst. 7 a 8 Arbitration Act 1996.
- [10] Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483.
- [11] Park, William W. Non-signatories and International Contracts: an Arbitrator's Dilemma. In Multiple Party Actions in International Arbitration [online]. USA: Oxford University Press, 2009 [cit. 2010-11-17]., p. 1-31. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12571271340940/park_joining_non-signatories.pdf.
- [12] Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483.
- [13] International Paper Company v Schwabedissen Maschinen & Anlagen GmbH 206 F.3d 411. Citováno z: Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483.
- [14] Fluor Daniel Intercontinental, Inc. v. General Electric Co., Inc No. 98-Civ. 7181 (WHP). Citováno z: Park, William W. Non-signatories and International Contracts: an Arbitrator's Dilemma. In Multiple Party Actions in International Arbitration [online]. USA: Oxford University Press, 2009 [cit. 2010-11-17]., p. 1-31. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12571271340940/park_joining_non-signatories.pdf.
- [15] Southern Illinois Beverage v. Hansen Beverage Co., 2007 WL 3046273 (S.D. Ill. 2007). Citováno z: Park, William W. Non-signatories and International Contracts: an Arbitrator's Dilemma. In Multiple Party Actions in International Arbitration [online]. USA: Oxford University Press, 2009 [cit. 2010-11-17]., p. 1-31. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12571271340940/park_joining_non-signatories.pdf.
- [16] Grigson v Creative Artists Agency L.L.C., 210 F.3d 524. Citováno z: Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483.
- [17] Hill v GE Power Systems Inc. 282 F.3d 343. Citováno z: Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483.
- [18] Westmoreland v Sadoux 299 F.3d 343. Citováno z: Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483.
- [19] Pinkston, Jarred. Toward Uniform Interpretation of the Federal Arbitration Act: the Role of 9 U.S.C. § 208 in the Arbitral Statutory

Scheme.[online] USA: Emory University School of Law, 2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.law.emory.edu/fileadmin/journals/eilr/22/22.2/Pinkston.pdf>.

[20] Lloyd's London v. Argonaut Ins. Co., 500 F.3d 571, 579. Citováno z: Pinkston, Jarred. Toward Uniform Interpretation of the Federal Arbitration Act: the Role of 9 U.S.C. § 208 in the Arbitral Statutory Scheme.[online] USA: Emory University School of Law, 2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.law.emory.edu/fileadmin/journals/eilr/22/22.2/Pinkston.pdf>.

[21] Pinkston, Jarred. Toward Uniform Interpretation of the Federal Arbitration Act: the Role of 9 U.S.C. § 208 in the Arbitral Statutory Scheme.[online] USA: Emory University School of Law, 2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.law.emory.edu/fileadmin/journals/eilr/22/22.2/Pinkston.pdf>.

[22] Colagiovanni, Joseph; Hartmann Thomas. Enforcing Arbitration Awards.[online] 1995-2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.lectlaw.com/files/adr15.htm>.

[23] Park, William W.; Yanos, Alexander A. Treaty Obligations and National Law: Emerging Conflicts in International Arbitration. Hastings Law Journal.[online] vol. 58:251, 2006 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12584292944710/park_treaty_obligations.pdf.

[24] Park, William W.; Yanos, Alexander A. Treaty Obligations and National Law: Emerging Conflicts in International Arbitration. Hastings Law Journal.[online] vol. 58:251, 2006 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12584292944710/park_treaty_obligations.pdf.

[25] Park, William W.; Yanos, Alexander A. Treaty Obligations and National Law: Emerging Conflicts in International Arbitration. Hastings Law Journal.[online] vol. 58:251, 2006 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12584292944710/park_treaty_obligations.pdf.

[26] Park, William W.; Yanos, Alexander A. Treaty Obligations and National Law: Emerging Conflicts in International Arbitration. Hastings Law Journal.[online] vol. 58:251, 2006 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12584292944710/park_treaty_obligations.pdf.

[27] Int'l Standard Elec. Corp. v. Bridas Sociedad Anonima Petrolera, Industrial y Comercial, 745 F. Supp.172, 182. Citováno z: Pinkston, Jarred. Toward Uniform Interpretation of the Federal Arbitration Act: the Role of 9 U.S.C. § 208 in the Arbitral Statutory Scheme.[online] USA: Emory University School of Law, 2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.law.emory.edu/fileadmin/journals/eilr/22/22.2/Pinkston.pdf>.

[28] Srov. rozhodnutí Shaffer v. Heitner, 433 U.S. 186, 210

[29] Park, William W.; Yanos, Alexander A. Treaty Obligations and National Law: Emerging Conflicts in International Arbitration. Hastings Law Journal.[online] vol. 58:251, 2006 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z:

http://www.arbitration-icca.org/media/0/12584292944710/park_treaty_obligations.pdf .

Literature:

– Sanders, P., Quo Vadis Arbitration? The Hague: Kluwer Law International, 1999, p. 27 an.

– Tweeddale, A., Tweeddale, K., Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice. US: Oxford University Press, 2007, p. 798 an.

– Arbitration Act 1996, Dostupné na:

– <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>, cit. 19. 11. 2010.

– Park, William W. Non-signatories and International Contracts: an Arbitrator's Dilemma. In Multiple Party Actions in International Arbitration [online]. USA: Oxford University Press, 2009 [cit. 2010-11-17]., p. 1-31. Dostupné z: http://www.arbitration-icca.org/media/0/12571271340940/park_joining_non-signatories.pdf .

– Brinsmead, Simon W. Extending the application of an arbitration clause to third-party non-signatories: which law should apply?[online] 2007 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=980483 .

– Colagiovanni, Joseph; Hartmann Thomas. Enforcing Arbitration Awards.[online] 1995-2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.lectlaw.com/files/adr15.htm> .

– Park, William W.; Yanos, Alexander A. Treaty Obligations and National Law: Emerging Conflicts in International Arbitration. Hastings Law Journal.[online] vol. 58:251, 2006 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z:

http://www.arbitration-icca.org/media/0/12584292944710/park_treaty_obligations.pdf.

– Pinkston, Jarred. Toward Uniform Interpretation of the Federal Arbitration Act: the Role of 9 U.S.C. § 208 in the Arbitral Statutory Scheme.[online] USA: Emory University School of Law, 2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné z: <http://www.law.emory.edu/fileadmin/journals/eilr/22/22.2/Pinkston.pdf>.

Contact – email

radka.chlebcova@law.muni.cz, karla.hyblova@seznam.cz